

Pater J., 2006. Monumentale bomen in Europa. Utigeverij Lannoo nv, Tielt. Ss. 192. ISBN-13: 978-90-209-6159-1, ISBN-10: 90-209-6159-4.

W polskim piśmiennictwie dendrologicznym mamy kilka albumów poświęconych wiekowym, ogromnym drzewom. Należy do nich wydana przed pięciu laty książka Stanisława Szwarz-Bronikowskiego „Świadkowie naszych dziejów” (patrz omówienie w Roczniku Dendrologicznym 48). Fascynacja ogromnymi drzewami, ich długowiecznością, tajemnicą trwania przez wieki, na przestrzeni których przeminęły całe pokolenia ludzi, kierowała młodym dendrologiem holenderskim – Jeroenem Paterem, który od kilkunastu lat zbierał informacje o wiekowych drzewach oraz przedsięwziął liczne, często wielodniowe wyprawy, w celu wykonania fotografii wciąż żywych świadków historii, monumentalnych drzew Europy. W swych podróżach do znanych i w poszukiwaniu nieznanych lub zapomnianych pomnikowych drzew zwiedził on prawie całą Europę. Zgromadzony przez niego materiał obejmuje kilka tysięcy zdjęć, wiele stron notatek wykonanych w terenie, dokładne pomiary obwodu i wysokości drzew oraz szczegółowe wyciągi literaturowe. Część tych zasobów wykorzystał on w omawianym dziele „Monumental bomen in Europa”. W efekcie powstała książka ilustrowana wspaniałymi fotografiami, zawierająca szczegółowe, aktualne rozmiary drzew, informacje o ich wieku, wiele „szczęśliwych z życia”, często także historyczne fotografie opisywanych roślin. Jest to doskonale wydany album, a jednocześnie źródło informacji.

Jeroen był także w Polsce, a polskie akcenty w jego książce znajdziemy na stronach 101-110. Spotkamy tu monumentalną, najgrubszą w naszym kraju lipę drobnolistną z Cielętnik, dęby (*Quercus robur*): „Chrobry” z Piotrowic, „Jan Bażyński” z Kadyn, „Napoleon” z Zaboru, „Bartek” z Bartkowa i ogromny wiąz szypułkowy z Komorowa. Oprócz fotografii i rozmiarów autor opisał stan zachowania drzew, ich zabezpieczenie przed zniszczeniem, działaniem grzybów etc., a także związane z nimi legendy i podania. Książka wydana jest po holendersku, ale pomimo trudności w zrozumieniu warto ją mieć na swojej półce. Na rok 2007 zapowiadana jest wersja niemiecka, a w dalszej przyszłości także angielska, które dla polskiego odbiorcy będą dostępne pod względem językowym.

Adam Boratyński
Instytut Dendrologii PAN, Kórnik

Phipps James B. (with O’Kennon Robert J. & Lance Ron W.), 2003. Hawthorns and Medlars. Timber Press & Royal Horticultural Society, Portland-Cambridge. Ss. 139. ISBN: 0-88192-591-8.

W serii Royal Horticultural Society – Plant Collector Guide ukazała się cenna, aczkolwiek popularna, nie mająca charakteru monografii botanicznej, nad którą autor już od lat pracuje, praca o głogach i nieszypułkach. Książka wyszła spod pióra najlepszego współ-

cześnie „specja” od północnoamerykańskich głogów, kanadyjskiego badacza Jamesa Birda Phippsa. Rozdziały ogólne dają wielką ilość informacji o biologii, ekologii, uprawie, hodowli i dane etnobotaniczne, i to zarówno o głogach i nieszuflkach Starego, jak i Nowego Świata.

Część szczegółowa to autorskie, krytycznie opracowane opisy kilkudziesięciu najważniejszych z punktu widzenia ich uprawy i zastosowań gatunków, i klucz do oznaczania. Klucz ma postać tabeli, jest oparty o 24 cechy, a oznaczyć nim możemy 30 taksa i kulta. W części poświęconej nieszuflce szerokie omówienie *Mespilus canescens*, gatunku, opisanego niedawno przez J. B. Phippsa, o cechach pośrednich między głogami a dotychczas znanym *M. germanica*. Książka jest bogato ilustrowana – zdjęciami i wysokiej próby rysunkami piórkiem.

Jakub Dolatowski
Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego

Fitschen Jost (opracowali Meyer F. H., Hecker U., Höster H. R. i Schroeder F.-G.), 2006. Gehölzflora. Ein Buch zum Bestimmen der in Mitteleuropa wild wachsenden and angepflanzten Bäume und Sträucher. Mit Knospen- und Früchteschlüssel. 12., überarbeitete und ergänzte Auflage. Quelle & Meyer Verlag, Wiebelsheim. Ss. 915. ISBN-10: 3-494-01422-1; ISBN-13: 978-3-494-01422-7.

Regularnie co kilka lat dostajemy do rąk kolejne, poprawione i rozszerzone wydanie „Fitschena“, książki klasycznej (pierwsze wydanie ukazało się w 1920 r!), o wyjątkowej wartości, a przez polskich dendrologów jakby zapoznanej i lekceważonej? Tym razem jest to edycja już dwunasta. Zasadniczą zmianą w porównaniu z poprzednią, sprzed 4 lat, jest nowy układ całej książki, zdecydowanie bardziej przejrzysty (co ma podstawowe znaczenie w przypadku kieszonkowego, „terenowego” klucza), znikła bowiem nietypowa paginacja a rodzaje ułożono w porządku alfabetycznym. Wzrosła też liczba ilustracji – świetnych, czarno-białych rysunków. Wartość „Fitschena” jest tym większa, że jest to jedyny obok Alfreda Rehdera „Manual of Cultivated Trees and Shrubs” klucz, który pozwala nam oznaczyć wszystko (prawie?) w parku, lesie czy szkółce, a przy tym można go – w przeciwieństwie do amerykańskiego podręcznika – bez trudu kupić.

Poza obszernymi rozdziałami ogólnymi, które zawierają omówienie zasad nazewnictwa, terminów morfologicznych, poza przedstawieniem informacji chorologicznych i ekologicznych oraz przeglądem światowej literatury dendrologicznej, podstawową część książki stanowią klucze do oznaczania. Mamy tu klucz do rodzin i rodzajów, oparty o cechy kwiatów, klucz do rodzajów oparty o cechy wegetatywne i dodatkowo klucz do oznaczania roślin zimą, w stanie bezlistnym, oraz klucze do oznaczania gatunków (połączone z opisami tychże), w ramach ułożonych w porządku alfabetycznym rodzajów.

Jakub Dolatowski
Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego